

VUOSIRAPORTTI 2010

Mosambik

Plan on toiminut Mosambikissa vuodesta 2006 ja toimii yhdellä ohjelma-alueella. Kaikkiaan maassa on 6 580 kummilasta.

Viimeksi kuluneen vuoden pääkohtia Mosambikissa olivat lokakuussa 2009 järjestetyt poliittiset vaalit sekä kansantalouden selviytymistaistelu maailmanlaajuisen talouskriisin yhteydessä. Poliittiset vaalit olivat neljännet vuonna 1992 päättyneen sisällissodan jälkeisenä aikana ja sujuivat rauhallisesti. Maan tilanne on yleisesti ottaen rauhallinen ja vakaa, ja taloudessa on nähtävissä nousua. Mosambik on yksi parhaiten maailmanlaajuisesta talouskriisistä tällä alueella selvinneitä valtioita. Maassa tehdään suuria investointeja kaivosteollisuuteen sekä infrastruktuuriin, jonka kehittäminen jäi jälkeen 17 vuotta kestäneen sisällissodan aikana.

Mosambik on edelleen yksi maailman köyhimmistä maista. Valtaosa väestöstä elää köyhydessä maaseudulla. Maaseudun asukkaat joutuvat helposti eristyksiin sadekaudella, kun vesimassat tuhoavat useita teitä.

Mosambikissa nainen synnyttää keskimäärin viisi lasta ja 20 prosentilla naisista on hiv/aids-tartunta. Keskimääräinen elinikä on vain 41 vuotta eikä maa todennäköisesti tule saavuttamaan vuodelle 2015 asetettuja vuosituhattavoitteita. Köyhyys ja sukupuolten epätasa-arvo ovat kaksi suurta haastetta maassa. Mosambikin lapsia uhkaavat vakavasti lapsikauppa sekä lapsityövoiman hyväksikäyttö.

Plan toimii 66 maassa eri puolilla maailmaa. Tavoitteena on tarjota maailman lapsille parempi tulevaisuus. Planin kaikkien kehitysyhteistyöohjelmien perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Vuosiraportti esittelee tilannetta heinäkuusta 2009 kesäkuuhun 2010. Maan nykyiset olosuhteet saattavat poiketa kuvattusta.

Miksi Plan toimii Mosambikissa?

1. Lapsilla on oikeus elämään ja kehitykseen – monilla lapsilla ei ole mahdollisuutta saada puhdasta juomavettä.
2. Lapsilla on oikeus terveyteen ja sairaanhoitoon - äitiysterveystuolloissa ja lasten sairauksien ehkäisemisessä on suuria puutteita.
3. Lapsilla on oikeus koulutukseen - puutteellisen oppimisympäristön takia monet lapset eivät saa laadukasta opetusta.

Planin työn painopisteet Mosambikissa

- Lisätä terveydenhoidon saatavuutta erityisesti maaseudun naisille ja lapsille.
- Kohentaa puhtaan veden saatavuutta sekä parantaa hygienioloja mm. rakentamalla käymälöitä.
- Parantaa perheiden toimeentulomahdollisuuksia maatalous- ja pienlainsäilyjen avulla.
- Antaa nuorille opetusta hiv/aidsilta suojautumisesta.
- Lisätä laadukkaan opetuksen saatavuutta sekä pojille että tytöille kouluttamalla opettajia.
- Antaa lapsille opetusta heidän oikeuksistaan ja siitä, kuinka he voivat itse levittää tietoa eteenpäin.
- Kouluttaa opettajia lapsen oikeuksista ja vaihtoehtoisista kurinpitomenetelmistä.
- Tehdä vaikuttamistyötä lasten oikeuksien toteutumiseksi.
- Työskennellä sen eteen, että lasten mielipiteet otetaan huomioon ja että lasten etu on aina ensisijalla kaikessa yhteisön kehitystyössä.

Planin työ 2010

Plan Mosambik on yhdessä muiden järjestöjen kanssa jatkanut työtä lasten varhaislapsuuden hoitoa ja kehitystä tukevien hankkeiden toteuttamiseksi. Työtä on tehty muun muassa psykososiaalisen tuen sekä terveys- ja hygieniasoioiden osaluilla. Tärkeä osa hankkeiden kehittämisessä on ollut tarjota

lapsille mahdollisuus leikkiin ja kasvuun turvallisessa ympäristössä.

Työ niiden lasten parissa, joiden elämään hiv/aids joko suoraan ja epäsuorasti vaikuttaa, jatkuu edelleen ja Plan Mosambik on panostanut sairastuneiden yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen ehkäisemiseen sekä lasten ja perheiden elinolojen kohentamiseen. 20 vertaistukiryhmää on perustettu. Suuri osa ryhmien jäsenistä on nuoria naisia, jotka ovat hiv-tartunnan vuoksi joutuneet syrjityiksi. Yhteisöissä on järjestetty koulutusta syrjinnän ehkäisemisestä, lasten suojelemisesta sekä psykososiaalisesta tuesta. Plan on myös järjestänyt suosittuja tapahtumia, joissa on teatterin ja tositarinoiden kautta pyritty murtamaan aiheen ympärillä olevaa hiljaisuutta.

Ehkäistäkseen lasten altistumista väkivallalle pitkällä koulumatkoilla ja lyhentääkseen lasten koulumatkaa Plan on rakentanut uusia kouluja ja luokkahuoneita. Myös väkivallan vähentämiseen pyrkivää Turvallisen oppimisen hanketta on kehitetty eteenpäin monissa kouluissa. Lapset ovat saaneet opetusta oikeuksistaan ja siitä, kuinka he voivat yhdessä aikuisten kanssa vähentää väkivaltaa. Opettajat ovat saaneet koulutusta vaihtoehtoisista kurinpitomenetelmistä kuten jälki-istunnoista tai lisätehtävistä fyysisten rangaistusten sijaan.

19. marraskuuta avattiin uusi ilmainen puhelinlinja, jonne lapset ja aikuiset voivat soittaa ja ilmoittaa lapsiin kohdistuneesta väkivallasta. Linjan avaaminen huomioitiin tiedotus-

LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS

Sopimuksessa on 54 artiklaa. Sopimus velvoittaa turvaamaan kaikille lapsille ja nuorille

- 1) osuuden yhteiskunnan voimavaroista
- 2) oikeuden suojeluun ja huolenpitoon
- 3) oikeuden osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon.

välineissä ja lapset valitsivat itse avajaispäivälle teeman ”Ei kidutukselle ja ei surulle, mutta kyllä koulutukselle!”.

Toimeentulo

Vuoden 2010 saavutuksia

150 naista viidestä naisryhmästä saanut koulutusta tehokkaammasta ja turvallisemmasta tavasta kerätä kookosöljyä 1 371 vuolta jaettu perheille kymmenessä yhteisössä perheiden toimeentulon ja paremman ravitsemuksen turvaamiseksi

Paikallisten resurssien parempi hyödyntäminen kohentaa vähävaraisten perheiden tilannetta

Lindelän alueella on jo kauan saatu elanto kookospalmuista kerätystä kookosöljystä. Kookospalmut kestävät hyvin kuivuutta ja ravinneköyhää maaperää, ja voivat näin ollen tuottaa kookospähkinöitä myös kuivalla kaudella.

Cartilha on 40-vuotias neljän lapsen äiti, joka on asunut Lindelässä koko ikänsä. Kun hän oli nuori, pystyivät hänen vanhempansa tarjoamaan hänelle ja hänen sisaruksilleen tarpeeksi ruokaa. Vuosien kuluessa tilanne alueella on kuitenkin huonontunut. Vaikeiden sadekausien ja maaperän yliviljelyn vuoksi ruoan saatavuus on heikentynyt. Cartilha ei voi antaa lapsille yhtä paljon ja yhtä ravitsevaa ruokaa kuin hän itse sai kasvaessaan.

”Tästä kylästä on tullut köyhtynyt kylä, joka on täysin riippuvainen kookospuista ja kassavajauhosta. Yksikään perhe ei syö kolmea ateriaa päivässä. Kaikkien köyhimmät perheet syövät vain yhden aterian päivässä – parhaina päivinä”, kertoo Cartilha.

”Tunnen Planin kummitoiminnan ja kehityshankkeiden kautta. Kuulin radiosta, että naapurikunnassa oli järjestetty koulutusta siitä, kuinka yksinkertaisella menetelmällä kookospähkinöistä voi saada öljyä tehokkaammin. Me yhteisössämme kiinnostuimme kovasti, joten kun Planin työntekijät tulivat kysymään meiltä, halusimmeko oppia tuon tekniikan, keräsin nopeasti alueemme naiset yhteen”, Cartilha jatkaa.

”Plan kutsui naapurikunnassa asuvan naisen opettamaan

meille menetelmän. Oli mielenkiintoista, että yhdellä meistä naisista oli noin näkyvä ja tärkeä osa”, lisää Cartilha.

Öljyä on jo pitkään kerätty kookospähkinöistä, mutta perinteinen menetelmä vie paljon aikaa ja sisältää suuren palovammojen vaaran. Uudessa menetelmässä ei ole lainkaan vaaraa palovammoista. Se on myös nopea ja antaa viisi kertaa enemmän öljyä kuin perinteinen menetelmä.

Cartilhaan kokoon keräämä ryhmän antoi ryhmälleen nimen ”Lindelän naisten opit”. Muutama viikko ryhmän perustamisen jälkeen Plan järjesti ryhmälle tapaamisen toisen paikallisen järjestön kanssa. Tämä järjestö piti naisille koulutuksen yritystalouden perustaidoista. Tämän ansiosta naiset ovat ryhtyneet säästämään rahaa yhdessä tavoitteenaan laajentaa tuotantoa.

”Juuri nyt emme ansaitse paljoakaan rahaa, mutta niilläkin pienillä tuloilla, jotka saamme, voimme joka tapauksessa kohentaa lastemme ja omaa ravitsemustamme. Unelmamme on kasvattaa toimintaamme, tuottaa enemmän ja myydä enemmän”, sanoo Cartilha.

”Jos saisin valita rahasumman ja näiden saamieni tietojen ja taitojen välillä, valitsisin ehdottomasti tiedot ja taidot. Jos Plan olisi antanut meille suoraan rahaa, emme olisi koskaan päässeet näin pitkälle. On ilo nähdä äitien ansaitsevan rahaa ja voivan antaa lapsilleen enemmän ruokaa”, lopettaa Cartilha.

Terveys

Vuoden 2010 saavutuksia

520 käymälää rakennettu

790 perhettä saanut puhtaan juomaveden lähteen

42 terveystyöntekijää saanut jatkokoulutusta imeväisikäisten lasten hoidosta, hygieniasta ja veden välityksellä leviävistä sairauksista

Käymälöiden käyttö vähentää tautien leviämistä

Lapsilla on oikeus terveelliseen elämään. Tämän vuoksi Plan Mosambik tekee paljon työtä levittääkseen tietoa käymälöiden käyttämisen ja säännöllisen käsienspesun tärkeydestä. Lapset osallistuvat hankkeisiin ja ovat avainasemassa uskaltessaan

puhua avoimesti muuten vaietusta ja arasta aiheesta.

Plan on järjestänyt tiedotusta ja kannustanut kymmentä Inhambanen alueen yhteisöä muuttamaan hygieniaolojaan ja -tapojaan. Erään kylän asukkaat järjestäytyivät jo viikon päästä siitä kun Plan oli käynyt kylässä kertomassa, mitä vaaroja käymälöiden puuttumisesta on.

Sen jälkeen, kun Florina ja hänen miehensä osallistuivat Planin tiedotuskokoukseen tartuntavaaroista ja hygieniasta, he päättivät ottaa aiheen vakavasti. Ennen kokousta koko Florinan perhe, kuten kaikki muutkin kyläläiset, olivat käyttäneet kylän luontoa käymälänään. He eivät olleet tietoisia tautiriskeistä ja siitä, kuinka tulee toimia ripulitautien ja muiden helposti leviävien tautien ehkäisemiseksi.

”Meidän yhteisönä täytyy lopettaa tämä epäterveellinen ja nolostuttava käytös”, sanoo Florina.

Koko perhe yhdessä kylän johtajan ja muutaman muun kyläläisen kanssa ryhtyi ajamaan asiaa. Nyt Florina esittelee ylpeänä perheen käymälää, jonka he rakensivat itse alueella helposti saatavilla olevista tarvikkeista. Tämä on esimerkki siitä, että hygienian ei välttämättä tarvitse maksaa, ja että vakuuttuneisuus voi johtaa muutokseen.

”Opimme, että veden välityksellä leviävät sairaudet kuten ripuli ja kolera johtuvat siitä, että olemme käyttäneet luontoa aiemmin käymälänä. On valitettavaa, että kylämme on kärsinyt näistä sairauksista, mutta emme ymmärtäneet, miksi sairaudet toistuivat koko ajan. Monet kylät ovat odottaneet rakennus-tarvikkeita rakentaakseen käymälöitä, mikä on viivytännyt hanketta. Ymmärsimme, että tärkeintä oli rakentaa ylipäänsä jonkinlainen käymälä, ei se mistä materiaalista se rakennettaisiin”, kertoo Florina.

Florina tuntee nyt itsensä ylpeäksi ja vapautuneeksi, kun hänellä on vieraita kotona. Hän voi tarvittaessa ohjata vieraat käymälään, eikä hänen tarvitse vain osoittaa pensaikoon. Hän on osallistunut Planin järjestämiin koulutuksiin ja tekee kaikkensa muuttaakseen omia ja perheensä tapoja. Hän keittää nykyään joesta hakemansa veden tai hakee veden kaivosta. Hän on erityisen varovainen ruokien ja ruoanlaittovälineiden kanssa ja perhe on rakentanut erityisen kuivauspaikan kaukana eläimistä pitääkseen astiat puhtaina ja hygieenisinä.

”Teemme kovasti töitä vakuuttaaksemme ne perheet, jotka eivät vielä ole rakentaneet käymälää. Toivon, että tämä tapa leviää koko provinssiin”, lopettaa Florina.

Tulevaisuus

Tänä vuonna Plan jatkaa pitkäjänteistä yhteistyötä lasten ja aikuisten kanssa heidän elinolojensa parantamiseksi. Tavoitteena on kaikkien lapsen oikeuksien toteutuminen. Tänä vuonna Plan panostaa lasten oikeuksiin, nuorten mahdollisuuksiin ja naisten voimaannuttamiseen. Kiitos, että kummina sinä teet mahdolliseksi hankkeiden suunnittelun ja toteutuksen Mosambikissa.

USKO LAPSIIN

Plan Suomi Säätiö | Pasilanraitti 5, 2. krs | 00240 Helsinki | Puh (09) 6869 800 | Faksi (09) 6869 8080 | plan.fi

